

Co dělá UNESCO

Organizace UNESCO byla založena v roce 1945 na konferenci v Londýně jako mezinárodní vládní organizace, od prosince 1946 je přidružena k OSN. Nejvyšším orgánem je konference, výkonným orgánem je rada. V členských zemích pracují národní komise UNESCO jako poradní orgány vlád. Československo bylo členem UNESCO od jeho založení, v roce 1949 vystoupilo a členství obnovilo v roce 1954. Sekretariát UNESCO sídlí v Paříži.

Nejznámějším programem organizace UNESCO je právě Světové dědictví (World Heritage). Počátky má v době stavby Asuánské přehrad v Egyptě. Tento obrovský vodní projekt měl totiž způsobit zvednutí hladiny Nilu, čímž by došlo k zatopení unikátních staroegyptských chrámů v Abú Simbelu. UNESCO v roce 1960 zorganizovalo celosvětovou kampaň, která vyústila v rozhodnutí chrámy rozřezat a přemístit na vyšší místo, kam voda nedosáhne. Jako systémové opatření pak vznikla známá Úmluva o ochraně světového dědictví UNESCO. Jejím cílem je pomoci dlouhodobě chránit významné světové památky před zničením.

Hlavní oblasti činnosti:

Výchova – Přírodní vědy – Sociální a humanitní vědy – Kultura – Komunikace a informace

Kultura:

- Světové dědictví (památky)
- Paměť světa: zachování písemného, grafického či hudebního dědictví na CD-ROM
- Meziknihovní spolupráce
- Haagská úmluva: Úmluva o ochraně kulturních statků v případě ozbrojeného konfliktu
- Boj proti nelegálnímu vývozu movitého kulturního dědictví
- Úprava postavení umělců
- Statistika v oblasti kultury, vědy a školství
- Paměť národa: zachování lidové kultury a lidového umění
- Financování nejruznějších programů

Kdo má nejvíc

Země s největším počtem památek UNESCO

| | | |
|---|----------------|----|
|  | Itálie | 43 |
|  | Španělsko | 40 |
|  | Čína | 37 |
|  | Francie | 33 |
|  | Německo | 33 |
|  | Mexiko | 29 |
|  | Indie | 27 |
|  | Velká Británie | 27 |
|  | Rusko | 23 |
|  | USA | 20 |

Jak se dostat na seznam UNESCO?

Probojovat se do světové elity památek není vůbec jednoduché. Proces kandidatury je poměrně dlouhý a náročný, jen vypracování obsáhlé dokumentace trvá nejméně rok a půl. Po něm následují čtyři kola těžkých „vyřazovacích bojů“. Udržet se až do finále je výkon, ovšem i na konci cesty může zaznít definitivní ne. Luhačovicím se to naštěstí nestalo, mají tedy další šanci.

Návrh na zápis na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO podává vždy stát. Pokud už nějakou památku na soupisu má, může každý rok požádat o zapsání pouze jedné kulturní a jedné přírodní památky. Podle předepsané struktury je pak vypracována dokumentace, jejíž podstatnou součástí je kromě odborných informací i tzv. management plán. Tam musí být například uvedeno, kdo a jak se bude o památku starat nebo jakým způsobem bude údržba financována.

Nominace je organizací UNESCO zvažována ve čtyřech kolech, během nichž se projednává maximálně 35 kandidátů. V prvním kole se zkoumá, zda je dokumentace úplná a zda dostačuje z hlediska odbornosti. Ve druhém kole se dokumentace ve zkrácené formě poskytne výboru, který stanoví, zda se tou kterou památkou má cenu zabývat v následujících kolech. Ve třetím kole probíhá expertní řízení přímo na místě, kde se posuzuje autenticita a celistvost památky.

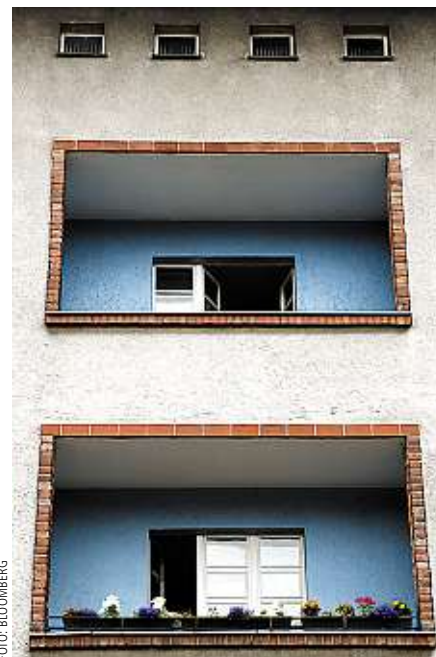
Mezinárodní experti na základě tohoto šetření vypracují i odborný posudek, který hodnotí kulturní, historickou nebo uměleckou výjimečnost památky. Zároveň se prověřuje během jednání s odpovědnými osobami management plán.

V posledním kole výbor rozhoduje, zda památku na seznam zapíše, její zapsání úplně zamítne (takže památka už v dalších letech nemůže kandidovat), nebo zda doporučí předkladatelům, aby dokumentaci doplnili, případně zvážili další možnosti, například společnou kandidaturu s jinou památkou.

Všechny památky, které jsou na seznam nakonec zapsány, musí mít světově výjimečnou hodnotu, tj. musí splňovat alespoň jedno z následujících pěti kritérií:

1. Musí být výjimečným příkladem mistrovství lidského ducha. (Toto kritérium splňuje například kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou.)

2. Musí být výjimečně dokonalým příkladem svědectví zaniklé civilizace. (Např. archeologická oblast Al-Hidžr v Saúdské Arábii, která je největší dochovaným nalezištěm pozůstatků Nabatejské civilizace jižně od Petry v Jordánsku.)



Jeden z domů berlinského modernismu letos zanesených na seznam UNESCO

3. Musí být výjimečným příkladem nějakého civilizačního podnětu nebo okruhu. (Tuto podmínku splňují třeba Vaubanova opevnění ve Francii, která představují vrcholné dílo klasického opevnění typického pro západní vojenskou architekturu.)

4. Musí být materiálně spjata s projevy v oblasti duchovního nebo intelektuálního života (např. Staré Město v Jeruzalémě).

5. Musí být vynikajícím příkladem některého typu stavby nebo komplexu staveb, který je dokladem jednoho či více období v lidských dějinách. (Sem by patřily například jihočeské rybníky jakožto příklad šlechtického podnikání v období renesance.)

Některé státy mohou přispět i do širšího souboru památek, které se vyskytují na území různých zemí. V takovém případě mají možnost využít tzv. přeshraniční nominace, kdy návrh na zapsání podávají dva a více států současně. Takto chce postupovat i Česká republika v případě Luhačovic.

Výbor je sice na seznam UNESCO zatím nezapsal, doporučil ale zpracovat srovnávací studii evropského měřítka o lázeňských městech, jejímž výsledkem by mohla být společná nadnárodní nominace evropských lázeňských měst. Jako další varianta se pro Luhačovice nabízí společná česko-slovenská kandidatura souboru staveb Dušana Jurkoviče, které se nacházejí na území obou států. ■

TEREZA HROMÁDKOVÁ